

Рецензии и анотации
Reviews and Annotations

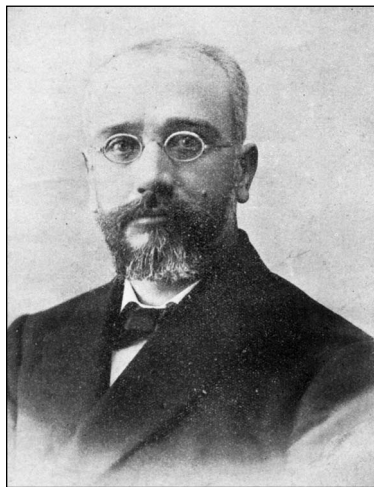
ЕДНО СВИДЕТЕЛСТВО ЗА БАЛКАНСКИТЕ ВОЙНИ (1912 – 1913) – ПОГЛЕДЪТ НА ГРЪЦКАТА СТРАНА

К. Стаматиу, В. Бузурас. *Κ.ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ, Β.ΜΠΟΥΖΟΥΡΑ. Албум на целокупния гръцки народ, на двете славни войни 1912 – 1913 (ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΝΔΟΕΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ 1912 – 1913).*

Димитър Ницов
Исторически музей – Поморие

Балканските войни от 1912 – 1913 г. са онова съзряващо изпитание за държавите от Балканския съюз, което ги утвърждава като устойчиви субекти на европейската политическа сцена от първите десетилетия на XX в. Войните са силов опит на балканските страни за решаване на националните им въпроси и териториално увеличаване. Събитията от 1912 – 1913 г. са значими и отбелязани с нужното достойнство в историята на всяка от тях. Последствията за Османската империя са крайно неблагоприятни и задълбочават нейната агония. Не я спасява от тежката политическа криза и опитът ѝ за частичен реванш в Одринска Тракия през Междусъюзническата война (1913 г.). Войните се наблюдават с интерес и загриженост от Великите сили и неслучайно са едни от най-добре отразените в тогавашната кино- и фотохроника.

За Гръцкото кралство резултатите от двете Балкански войни са триумфални. Територията му нараства два пъти. Освен голямото териториално разширение на север и северозапад, обхващащо значителна част от Македония и почти цял Епир, Гърция получава и така мечтания от нея о. Крит (според Лондонския мирен договор съдбата на останалите острови, за които претендира Атина, ще се решава от Великите сили). Овладеяването на Егейска Македония от гърците, както и придобиването на Солун, е удар за българската национална кауза. Съвсем в духа на Мегали идея българските интереси

Фиг. 1 Министър-председателят
Елефтериос Венизелос

Фиг. 2. Първото вълнуващо нападение
на войската в битката при Сарантапоро

там са незачетени от гръцка страна (Садулов, 2000: 318 – 320; Спасов, 2003: 309 – 318). Гръцката държавна политика вижда в тези победоносни войни решителна крачка към териториалната реставрация на Византия (в крайна сметка – неосъществима мечта).

На вниманието на читателите на сп. „История“ са фотосите от гръцки албум, представящ Балканските войни – такива, каквито са били през очите на гръцката страна, наш съюзник, но и съперник през този период. Съвсем наскоро той постъпи като дарение във фонда на Исторически музей – Поморие. Издаден е най-вероятно непосредствено след края на Междусъюзническата война и е озаглавен „Албум на целокупния гръцки народ, на двете славни войни 1912 – 1913 г.“. Автори и издатели са К. Стаматиу и В. Бузурас.¹⁾ На корицата има пояснение, че съдържа приложение – „Водачите на гръцкия народ“. Албумът се състои от 61 листа (без корицата, не са номерирани) като всеки лист е и отделна страница. Представени са 82 снимки (вкл. една на предната корица). За съжаление, албумът не е съхранен в цялостен вид. Липсват последните няколко листа, както и задната корица,

което означава, че информацията и фотосите вероятно са били повече. На първия лист е поместено посвещение от издателите към гръцкия владетел Константинос I: „На увенчания с лаври цар Константинос XII – достоен наследник на Византийската империя“.²⁾ Очевидно споменът за Византия и желанието за отъждествяване на новата гръцка държава като приемник на загиналата Източна Римска империя присъстват неотлъчно в гръцкото политическо съзнание от онова време. Неслучайно владетелят е назван романтично „Константинос XII“ (последният византийски император е Константин XI). Следващите листове представят кратък предговор и портретни фотоси на гръцкото кралско семейство: крал Георгиос I и наследилия го в хода на Първата балканска война Константинос I, портретите на кралиците Олга и София, принцесите и престолонаследника Георгиос.³⁾ Следват фотографии на министър-председателя Елефтериос Венизелос, принцове и на вицеадмирал Павлос Кунтуриотис.⁴⁾ След тези уводни снимки идва ред на фотографиите, проследяващи хронологично военните действия. На едно от челните места във фотохрониката е представен корабът „Авероф“ – гордостта на гръцката бойна флота.⁵⁾ На значителна част от снимките присъстват крал Константинос I и принцове. Целта е била да се представи голямата

Фиг. 3. Безсмъртните наши войници (евзони),
сражаващи се в битката при Лазарадон

Фиг. 4. Корабът „Аверов“

Фиг. 5. Нашата войска се превозва през залива Арта до Превеза

Фиг. 6. Победителят-главнокомандващият Константинос, наблюдава

ангажираност на кралското семейство с военните планове и действия, както и неотлъчното присъствие на Константинос I по фронтовете.

Поместени са и фотографии, показващи позиции на българската артилерия при Кукуш от времето на Междусъюзническата война. Образът на българите е подчертано негативен. Очевидно се цели внушението, че българите са по-сериозен враг.⁶⁾ Прави впечатление, че османците не са представени по подобен начин в албума, те почти отсъстват от изображенията.

Фиг. 7. Боецът герой на Крит и Епир Константинос Манос сред своите момци. До него е съпругата му, също участничка в сраженията.

Фигурират и снимки, отразяващи фронтовете при черногорците и сърбите от времето на Първата балканска война (1912 – 1913 г.).⁷⁾ Запазената част от албума завършва с портретни фотоси на гръцки офицери и водачи, прославили се през Балканските войни.⁸⁾ На някои от фотографиите в долния ъгъл личат инициалите и фамилиите на фотографите, но най-вече присъства името на К. Колман.

Албумът е ярко свидетелство за онези динамични и емоционално наситени мигове от войните през 1912 – 1913 г. Разбира се, не бива да се забравя, че той отразява изцяло крайния националистически дух на гръцката външна политика от онова време.

Анотациите на фотографиите звучат с характерния патос за епохата и в превода е запазен автентичният им дух. Уточнителната датировка в скобите под фотосите, представящи Междусъюзническата война, е моя добавка. Това се наложи, за да се улеснят читателите и да бъдат отделени изображенията на двете войни.

Исторически музей – Поморие, изказва благодарности на г-н Тодор Костакиев за дарения от него албум и на г-жа Хризантема Карталова за превода от гръцки език.

БЕЛЕЖКИ

1. ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ, Κ., ΜΠΟΥΖΟΥΡΑ, Β. ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΝΔΟΞΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ 1912-1913
2. Пак там, л. 1
3. Пак там, л. 2 – 7
4. Пак там, л. 8 – 10
5. Пак там, л. 11
6. Пак там, л. 41, 43
7. Пак там, л. 29, 38
8. Пак там, л. 54 – 61

ЛИТЕРАТУРА

- Садулов, А. (2000). *История на Османската империя (XIV – XX в.)*. Велико Търново: Фабер.
- Спасов, Л., Александров, Е. (2003). Българската дипломация за обединение (1908 – 1919 г.). В: *История на българите: Българската дипломация от древността до наши дни, том IV*, 297 – 343. София: Изд. Знание, Изд. Труд.

TESTIMONIES OF THE BALKAN WARS (1912 - 1913) GREECE CELEBRATES TWO VICTORIOUS WARS IN PICTURES

Dimitar Nitsov

✉ Curator of the „New and Modern History“ Department
Municipal History Museum Pomorie
Knyaz Boris I St. 33A
8200 Pomorie, Bulgaria
Email: dnitsov@abv.bg